

1947: una petició insòlita

L'arribada dels Tres Reis a Cassà no ha estat exempta de comentaris relacionats amb l'actualitat; el 1947 en una carta oberta dels cassanencs als tres Reis es comentava: "Pero nuestra industria, que conoció tiempos felices, pasa actualmente una crisis que se agudiza cada vez más. La vecina frontera sigue cerrada y nuestros «trefins» se consumen de pena en los almacenes en espera de ser enviados para servir de cierre a las botellas de los espumosos de fama".

L'escrit acabava demanant a Ses Majestats que a veure si podien arranjar aquest tema: "se lo pedimos de corazón y les prometemos sinceramente que «farem molta bondat»". L'escrit reivindicatiu no podia deixar de demanar que si als Tres Reis els semblava convenient també acceptarien una barra de torró de Xixona i "alguna que otra botella de fino oloroso".

En la crònica de la revista Llumiguia es destacava que la cavalcada va arribar en diumenge a Cassà amb molta mainada amb els seus fanalets a rebre els Tres Reis.

1979: Una cavalcada reivindicativa

"S'havia de trencar el silenci de tants anys, quantes coses s'haguessin dit al llarg del temps si tu, jo i d'altres haguéssim tingut un micròfon a la mà, un diari en la nostra llengua, una ràdio, la TV, un llibre a l'abast de tothom... Segur que no hauríem callat tantes de coses". Així explicava Xavier Rusalleda l'acció que es va dur a terme en la cavalcada del 1979 quan un grup de joves van acompanyar Ses Majestats amb una pancarta en la qual cassanencs i cassanenques expressaven els seus desitjos pel nou any. El resultat final va ser la incautació de la pancarta per part de la Guàrdia Civil i mil pessetes de multa (sis euros) als participants en l'acció reivindicativa.

Proveïdors reials

Quan encara no hi havia Internet ni grans magatzems, a Cassà hi havia establiments especialitzats a oferir als Tres Reis les millors joguines per repartir a la mainada. Ca l'Arpa, a la plaça Petita, i Ca Lajaima, a la Coma, o Ca la Tàlia, eren alguns dels establiments més freqüentats per triar les joguines del dia de Reis...

Cavalls i camells

Els mitjans de transport utilitzats pels Tres Reis per venir a Cassà han estat diversos: camions, carros,

burros i fins i tot algun camell! Fa més de trenta anys que també acompanya la comitiva reial un seguit de cotxes antics i les carrosses s'han anat modernitzant al llarg del temps amb llums i decoració... però els cavalls encara es mantenen a la corrua i obren el camí en la cavalcada!

LA XIFRA

180 persones a la cavalcada del 2024

Cada any desenes de persones es mobilitzen acompanyant els Tres Reis de l'Orient al nostre poble. En la comitiva hi trobem: escriptors reials, tamponers, portadors de l'escala, repartidors de pols màgica, timbalers, torxers, banderers, cuiners reials, recollidors de xumets, carters, carboners, patgesses reials, cavallers, trompeters, caramelers, percussionistes... Més de 180 persones que donen majestuositat a una festa única en el calendari festiu cassanenc.

A sota, un acudit del 1983

Més informació a: www.greccassa.cat

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

NÚMERO 25

Equip de redacció: Grup de Recerca i Estudis Cassanencs i signants dels articles d'aquest número.

D'aquest número: Coordinació i Maquetació: J. C. Codolà

/ Revisió lingüística: Carme Xifre / Col·laboració: Arxiu

Municipal de Cassà de la Selva, Editora Cassanenca i

Editorial Gavarres / Impressió: Ducform.

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

DESEMBRE 2024 **25** COORDINACIÓ: JOAN CARLES CODOLÀ

Esperant l'arribada dels Tres Reis al davant de Can Nadal el 5 de gener de 2007. Foto: J. C. C.

Visca els Tres Reis!

Més de cent anys de cavalcada a Cassà de la Selva

El 1904 una nena que estudiava a l'escola Vilaret de la nostra vila, Aurea Artigas i Domingo, va escriure al periòdic d'aquest centre -Ecos juveniles- una narració en la qual esmentava l'arribada dels Tres Reis de l'Orient. El 1911 a la revista La Defensa, J. Grahit signava un escrit que definia com podia ser la cavalcada dels Tres Reis a Birona: "I quan arribes, quina frisança en sortir a simular la arribada dels Tres Reis, a il·luminar el camí estelat de llums, a rébreles amb la més inusitada joia, amb la més veementa alegria que en el transcurs de l'any hagi rebut en la cadena d'il·lusions infantines" (sic). El 1935 a la revista Horitzó s'explicava que "per

la tarda de Reis es repartiren juguets als nens del poble. No podem facilitar detalls a causa de no haver-se'ns enviat cap nota". Aquestes referències escrites ens permeten afirmar que fa més de cent anys que les cavalcades de Reis existeixen a la nostra vila si bé no hem trobat gaires documents que ens amplii la informació sobre aquest esdeveniment tan il·lusionant per a nens i famílies. En aquest Descobrim evocuem alguns moments i aspectes d'aquesta nit tan màgica a Cassà.

Joan Carles Codolà

Anar a esperar els Reis a pagès

Els nens i nenes dels veïnats de Cassà no podien venir a esperar els Reis al poble de fosc, en uns temps que no hi havia cotxes. Però això no vol dir que no els esperessin i que no passessin els Reis per les cases de pagès. Segons ens han explicat algunes d'aquelles criatures que ara ja ronden o sobrepassen els noranta anys, sortien a esperar els Reis. Primer, a la tarda, escombraven i deixaven ben net el davant de la casa. Tant ho recorden els de can Vilallonga de Verneda com els de can Dalmau de Mosqueroles. Quan ja era fosc els nens i nenes dels veïnats de Mosqueroles i Mont-roig es trobaven a prop de can Giralts, encimbellat a l'entrada del bosc, i els rebia un patge tot vestit de negre enmig de la foscor que els repartia taronges, xocolata i caramels. El costumari català també recull aquesta figura embolicada amb mantes a la muntanya ripollesa. La mainada de les cases properes a l'ermita del Remei, can Vidal, el mas Miquel, can Jep Xai,... es trobaven i caminaven amb els seus fanalets fins la pineda on s'hi instal·lava l'envelat per la festa, i de seguida cap a casa a parlar el plat a la finestra i a dormir aviat. A Esclat, sortien de les cases de can Bruno, can Canals, can Frigola, can Gurí... amb fanalets fets amb paperines de paper decorades amb papers de caramels i se saludaven i cridaven en la distància. A can Mascordet, preparaven una gran foguera a l'esplanada davant de la casa perquè els Reis no passessin de llarg cap a Sta Pellaia. En canvi, la mainada del veïnat de Llebrers de baix sí que venia a peu al poble acompanyada per les mares i feien via cap a la carretera de la Bisbal a veure'ls baixar. En algunes cases, quan tornaven a entrar a casa ja havien passat els Reis i els havien deixat coses que "feien falta" i algunes coses de menjar i gairebé cap joguina. Alguns caramels escampats a l'era i alguna mandarina era el senyal que ja havien passat.

Fonts orals:

Emília Boadella (can Mascordet -Sta Pellaia-), Conxita Casadevall (can Muixach -Mont-roig-), Rossita Vilà (can Mas Miquel -Sangosta-), Lola Sitjas (can Cosme -Mosqueroles-), Conxita Vidal (can Vilallonga -Verneda-), Isidre Tomàs (can Revitxo -Verneda-), Rosa Menció (can Dalmau -Mosqueroles- i can Canals -Esclat-), Montserrat Visa (can Pijoan -Llebrers-)

Dolors Rubirola i Sitjas

'Veure tota la il·lusió a les cares de la mainada no té preu'

L'arribada dels Tres Reis a Cassà sempre ha estat un moment màgic en el calendari dels nens i nenes de la nostra vila des de temps immemorials; en tenim constància des dels inicis del segle passat i és que Ses Majestats sempre han tingut Cassà en el seu recorregut pels pobles i viles de tot arreu. Cal dir que en cada poble o ciutat els Tres Reis tenen un seguit de persones que els ajuden en la tasca de repartir les joguines entre la mainada i a l'hora de fer la cavalcada pels carrers del poble. Una d'aquestes persones va ser en Marià Lloveras que durant setze anys va ser assistent del rei blanc, del 1983 al 1999. Ell recorda que abans a les cavalcades dels Reis de l'Orient hi havia molt poca llum: "Quan érem petits, fa més de seixanta anys, els Reis arribaven en cavall i en carro i amb molt poca llum, sense torxes i a més els carrers també eren foscos i els anàvem a esperar al Passeig, on hi havia més llum, i després cap a la Coma; entràvem a l'Ajuntament vell i allà podíem parlar amb ells". El 1983 quan Josep M. Dausà va entrar d'alcalde, "ens va demanar si podíem ajudar els Tres Reis i vam dir de seguida que sí i amb els meus companys Teixidor i Reverter, que érem molt coneguts perquè sortíem molt de carnaval, vam intentar ajudar els Tres Reis al seu pas per Cassà. De fet vam canviar una mica la manera com es comportaven els Tres Reis, ja que els vam intentar transmetre una mica del nostre estil, més desenfadat i no tan carrincló, cosa que va sorprendre una mica al principi... Però de seguida tothom ho va entendre i així els Reis feien il·lusió als nens i també feien riure una mica als pares i mares... Fins i tot vam convèncer Ses Majestats per tal que es distraguessin una mica i un cop acabada la feina més d'una vegada els vam veure com es divertien en una sala de ball de Girona (no sabem segur si eren els Tres Reis però s'hi assemblaven molt)". Evidentment els nens i nenes són els principals admiradors dels Tres Reis de l'Orient i per a les persones que estaven al costat de Ses Majestats "veure la il·lusió en els ulls de la mainada és una cosa que no té preu, perquè representa l'esperit essencial de la diada: que els nens puguin parlar i veure els Reis. Però també als Tres Reis els hi agrada molt anar a la Residència Geriàtrica on són rebuts per la gent gran amb la mateixa il·lusió que quan eren petits. Una vegada els Reis els van portar un tortell que en comptes de ser rodó era allargat que feia més de tres metres -que va fer en Reverter, que juntament amb l'Àngel m'ajudaven a rebre els Tres Reis- i van entrar Ses Majestats amb una fusta amb aquell rellamp de tortell que va

Arribada dels Tres Reis el 1984 al balcó de l'Ajuntament a la plaça de la Coma, amb l'alcalde, Josep M. Dausà i el locutor, Siset Negre.

deixar tothom bocobadat. I moltes vegades també els portaven paneres i regals que feien molt feliç a la gent de l'Hospital... tot i que una vegada l'estrella de l'Orient que els il·luminava el camí va tocar una làmpada i va deixar a les fosques la residència; però de seguida ho van arranjar". També va viure algun accident com una vegada que el rei blanc va caure del cavall i no es va fer mal però la corona va sortir rodolant i els nens van patir una mica. Un altre any es veu que les torxes que acompanyaven els Reis eren defectuoses, i passant pel pont d'en Barril la gent gairebé no podia respirar. A finals dels 60 i inicis dels 70 els Reis van començar a ser rebuts per l'alcalde que els lliurava la clau màgica per entrar a les cases i pisos dels nens de Cassà que havien fet bondat per poder-los deixar els regals i tenien un presentador que animava la mainada a aplaudir els Tres Reis que era en Siset Negre "un mestre a animar la gent". **Sempre tres ajudants dels Reis** La cavalcada dels Tres Reis a Cassà sempre ha comptat amb un grup de tres persones que han estat les que han acompanyat Melcior, Gaspar i Baltasar pel nostre poble. Hem intentat resseguir aquestes tercets que complien una funció imprescindible i que feien d'ambaixadors davant els alcaldes de Cassà quan arribaven al poble. Els records que hem pogut trobar aquí i allà ens

parlen d'unes quantes colles:

De després de la guerra, Joan Salgas, en Joan Barceló i en Daniel Duch; i també en Met Gratacós, l'Àngel Vert i en Joan Raurich, de cal Marquès. Als anys 50 hi van ser en Quim Colom, en Quim Cañiguerol i Manel Rodà (el nunci i l'agutzil de Cassà). Després en Paco cadent, Josep M. Dausà i Jordi Gruart o Kiku Nadal, Lluís Mestres i Fonsu Martin; l'etapa d'en Marià Lloveras, l'Àngel Teixidor i en Reverter. En "Seti" (Lluís Masgrau) també hi va participar; Carles Miquel, Quim Cadanet, Manel Rahola, Carles Torrent Pagès, Albert Besalú, Pitu Vidal, Lluís Bernà, Pere Joan Xifra... i més recentment, Albert Arderiu, Jordi Xifra, Quim Roqueta, Marc Boadella, Ali Dukuray... A tots els auxiliars directes dels Tres Reis cal afegir les persones que ajudaven a la comitiva reial en el seu recorregut que darrerament són gairebé dues-centes persones i els serveis complementaris "d'estètica" habitualment oferts per voluntàries de Cassà que en alguns anys eren noies que feien el que s'anomenava "servei social" amb l'Esperança Godoy. Igualment, Marta Reverter, Montse Miralles, Glòria Castelló, M. Teresa Duch, Anna Maria Mascort, Rosa Alberti, Neus Mias, Dolors Duch, Anna Bonnet... són alguns noms de les desenes de persones de Cassà que d'una manera o altra col·laboren amb els Tres Reis quan arribaven cada nit del 5 de gener a Cassà de la Selva.

Fa seixanta-cinc anys...

La Cavalcada de Reis de fa seixanta-cinc anys (1959) va rebre la següent crítica a la revista Luz y Guía de Cassà (traduïm un fragment de l'original, en castellà): "Amb puntualitat sorprenent i digna del millor aplaudiment, van arribar Ses Majestats al Passeig de Vilaret.../... No obstant això, ben aviat va acudir la multitud atreta per l'enlluernadora resplendor de bengales i per la música que escampaven els altaveus instal·lats en el cotxe que obria la fastuosa comitiva. Dos ben plantats i heralds, cavallers en gallardes cavalcadures, la precedien, mentre seguien darrere Gaspar, Melcior i Baltasar amb abillament que exigeix una formal renovació i cavalcant pesades cavalleries conduïdes per patges d'indumentària destenyida i amb força coloraines. Tancava la corrua una bona carrossa farcida de caixes de joguines sota una estrella de proporció colossal i ben reeixit efecte. I un servent de trista presentació escortava la prometedora càrrega. En ser espectadors de la desfilla tumultuosa, alegre i il·lusionant dels menuts davant els Reis Mags que esplèndidament els regalaven caramels a mans plenes, pensem que, amb tot, ni l'organització ni la presentació es troben a l'altura de les circumstàncies. Cassà pot i ha de millorar aquelles, com pot i ha d'imprimir a la cavalcada dels Reis la dignitat, l'excel·lència i l'esplendor que reclamen la seva categoria i especialment el manteniment de la innocència dels nostres petits. Contràriament, es corre el risc de caure en el ridícul, com es corre el risc de fer fallida per la nostra incúria i mesquina aquell estat tan encantador dels nostres fills. La qual cosa encara seria pitjor".

Els cotxes antics ja fa anys que acompanyen els Tres Reis

1969: quan els Reis arribaren en tren

Uns anys abans d'en Marià Lloveras qui també va acompanyar els Tres Reis va ser en Lluís Mestres, que amb en Kiku Nadal i l'Àlfonso Martín van estar alguns anys fent d'ambaixadors de Ses Majestats. En Lluís recorda que una vegada els Tres Reis van arribar en tren, el 1969, just quan el carrilet feia els seus darrers viatges "i va ser molt emocionant perquè en passar per Llambilles els nens i nenes es van emocionar molt en veure els Tres Reis, ja que no els havien vist mai".